

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงใหม่ทุกวันนี้มีความเจริญทางด้านวัตถุ มีความเป็นอยู่แบบสังคมเมืองที่ชัดเจน วิถีชีวิตอาศัยเครื่องจักรและเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน นับตั้งแต่ตื่นนอนไปจนกระทั่งหลับอีกครั้งหนึ่ง ต้องอาศัยเครื่องอำนวยความสะดวกจากเครื่องจักรและเทคโนโลยีดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้มีชั่วโมงการทำงานต่อวันเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนั่นหมายถึงว่าจะมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น และเป็นการเพิ่มอำนาจในการซื้อ และการบริโภคของตนได้มากขึ้นตามไปด้วย (ประสาน ตั้งสิกบุตร, มปป. อ่างใน ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง, 2535) ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร จึงทำให้ความเป็นเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ 151,011 คน เพิ่มขึ้นเป็น 151,106 คนในปี พ.ศ. 2549 และในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนครัวเรือน 69,253 ครัวเรือน เพิ่มขึ้นเป็น 69,776 ครัวเรือนในปี พ.ศ. 2549 (กองวิชาการและแผน สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่, 2549) ซึ่งจำนวนประชากรดังกล่าวยังไม่นับรวมประชากรอีกจำนวนหนึ่งที่เดินทางเข้ามาด้วยเหตุผลต่างๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพ การศึกษา และการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ทราบจำนวนแน่ชัด

สาเหตุประการสำคัญที่ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงไปดังที่กล่าวข้างต้นเป็นผลสืบเนื่องจาก นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) มีผลบังคับใช้ เป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวมีสาระสำคัญอยู่ที่การผลักดันนโยบายส่งเสริมการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยเน้นให้มีการสร้างเมืองหลักขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน จึงทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแก่เมืองอย่างต่อเนื่องด้วยโครงการต่างๆ มากมาย เช่น การสร้างถนน การสร้างระบบระบายน้ำ การก่อสร้างอาคารพาณิชย์และที่พักอาศัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้จังหวัดเชียงใหม่กลายเป็นเมืองศูนย์กลางของการพัฒนาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการ การทำธุรกิจการลงทุน การเงินการธนาคาร การจ้างงาน การศึกษา และการท่องเที่ยว เป็นต้น

การที่ประชากรมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลาไปพร้อมๆ กับมีการพัฒนาด้านต่างๆ ในเขตเมือง และรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ทำให้เกิดการสร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมในหลายด้านแก่เมืองซึ่งย่อมมีผลต่อทิศทางการเจริญเติบโตของเมืองในระยะยาว

จากผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศในช่วงเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา พบว่า คุณภาพอากาศในประเทศไทยมีคุณภาพดีขึ้น โดยพิจารณาจากค่าสูงสุดของความเข้มข้นของสารมลพิษส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ยกเว้นฝุ่นละอองขนาดเล็ก และก๊าซโอโซน ทั้งนี้การที่คุณภาพอากาศของประเทศไทยมีคุณภาพดีขึ้น มีสาเหตุมาจากการลดลงของปริมาณการใช้เชื้อเพลิงในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ และอีกส่วนหนึ่งมาจากมาตรการของรัฐที่มีส่วนทำให้มลพิษทางอากาศลดลง (ธนาคารโลก, 2002 อ้างใน <http://www.thaienvimonitor.net.>, 2549)

สำหรับคุณภาพอากาศในภาพรวมของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2548 ปัญหามลพิษมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา แต่ยังคงพบฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เป็นปัญหาหลักในหลายพื้นที่ทั้งในเขตชุมชนเมืองและย่านอุตสาหกรรม ขณะเดียวกัน ในปีดังกล่าว กรมควบคุมมลพิษได้ทำการจัดลำดับพื้นที่ที่มีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน 5 ลำดับแรกในช่วงปี พ.ศ. 2547-2548 ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสระบุรี กรุงเทพมหานคร (บริเวณริมถนน) จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำปาง ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1 โดยแหล่งกำเนิดฝุ่นละอองที่สำคัญมาจากยานพาหนะ อุตสาหกรรม และการเผาในที่โล่ง

ตารางที่ 1 พื้นที่ที่มีปัญหาฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน 5 ลำดับ ปี 2547 – 2548

พื้นที่	ปี 2547		ปี 2548		บริเวณที่มีปัญหา
	ต่ำสุด-สูงสุด (มกก./ลบ.ม.)	จำนวนวันที่ เกินมาตรฐาน (* (ร้อยละ)	ต่ำสุด-สูงสุด (มกก./ลบ.ม.)	จำนวนวันที่ เกินมาตรฐาน (ร้อยละ)	
สมุทรปราการ	35.5 – 331.0	42.0	17.6 – 290.4	27.3	อำเภอเมือง อำเภอบางพลี อำเภอสำโรงใต้ และอำเภอพระประแดง
สระบุรี	13.2 – 415.7	18.0	11.9 – 300.8	8.5	ตำบลหน้าพระลาน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
กรุงเทพมหานคร (บริเวณริมถนน)	21.5 – 224.8	10.6	12.2 – 216.0	8.5	ริมถนนที่มีการจราจร หนาแน่น เช่น ดินแดง พระราม 6 พระรามที่ 4 และพหลโยธิน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

พื้นที่	ปี 2547		ปี 2548		บริเวณที่มีปัญหา
	ต่ำสุด-สูงสุด (มกก./ลบ.ม.)	จำนวนวันที่ เกินมาตรฐาน (*) (ร้อยละ)	ต่ำสุด-สูงสุด (มกก./ลบ.ม.)	จำนวนวันที่ เกินมาตรฐาน (ร้อยละ)	
เชียงใหม่	11.0 – 291.0	17.8	12.0 – 206.9	7.3	อำเภอเมือง และอำเภอ แมริม
ลำปาง	9.9 – 236.9	8.8	7.4 – 261.9	7.1	อำเภอแม่เมาะ และอำเภอ เมือง

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ, 2548

หมายเหตุ : มาตรฐานฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอนเฉลี่ย 24 ชม. ไม่เกิน 120 มกก./ลบ.ม.
(ไม่โครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร)

ฝุ่นละอองเป็นปัญหามลพิษทางอากาศที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ถึงแม้จะมีแนวโน้มลดลงแต่ก็ยังสูงเกินมาตรฐาน ดังจะเห็นได้จากการตรวจวัดคุณภาพอากาศในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 2 แห่ง โดยกรมควบคุมมลพิษซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมาคือ บริเวณศูนย์ราชการรวมจังหวัดเชียงใหม่และบริเวณโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ซึ่งผลการตรวจวัดคุณภาพอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศของประเทศไทย พบว่า บริเวณศูนย์ราชการรวมจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 ฝุ่นละอองขนาดเล็กยังพบในระดับที่ปลอดภัย แต่ในเดือนกุมภาพันธ์พบฝุ่นละอองขนาดเล็กอยู่ในระดับที่ไม่ปลอดภัย 10 ครั้ง จากการตรวจวัด 23 ครั้ง โดยมีค่าเฉลี่ยรายเดือน 115.8 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าสูงสุด 203.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดเกือบ 2 เท่า ส่วนบริเวณโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ฝุ่นละอองขนาดเล็กพบในระดับที่ไม่ปลอดภัยอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในเดือนมกราคมพบปริมาณฝุ่นละอองอยู่ในระดับที่ไม่ปลอดภัย 12 ครั้ง จากการตรวจวัด 31 ครั้ง โดยมีค่าเฉลี่ยรายเดือน 115.9 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าสูงสุด 168.8 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และเดือนกุมภาพันธ์ พบฝุ่นละอองขนาดเล็กอยู่ในระดับที่ไม่ปลอดภัย 24 ครั้ง จากการตรวจวัด 29 ครั้ง โดยมีค่าเฉลี่ยรายเดือน 159.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และค่าสูงสุด 291.0 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งสูงกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดเกือบ 2.5 เท่า ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะฝุ่นละอองมีแหล่งกำเนิดหลากหลาย ทำให้การออกมาตรการเพื่อลดฝุ่นละอองทำได้ยาก

ปัญหาฝุ่นละอองในเขตเมืองเชียงใหม่มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากยานพาหนะ และการเผาในที่โล่งแจ้ง (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 เชียงใหม่, 2547) ได้แก่ การเผาขยะมูลฝอย การเผาศพ และการเผาป่า ซึ่งการเผาขยะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมากในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่และบริเวณโดยรอบ อันเนื่องมาจากพฤติกรรมของประชาชนที่อาศัยความเคยชินและความมั่งงายในการกำจัดขยะดังกล่าวตามวิธีที่เคยปฏิบัติมาแต่อดีต นอกจากนี้จากการมีลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งกระทะของเมืองเชียงใหม่ทำให้อากาศไม่สามารถระบายขึ้นสู่เบื้องบนได้สะดวก (กาญจนา กุ๊กนก, 2541) ซึ่งการกระจายตัวของฝุ่นละอองในเขตแอ่งเชียงใหม่จะเป็นไปในลักษณะหมุนเวียนอยู่ในบริเวณเดิมเกือบตลอด เพราะรอบแอ่งเชียงใหม่ทุกด้านเป็นภูเขาสูงเกือบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นด้านทิศเหนือในเขตอำเภอเชียงดาว หรือด้านทิศใต้ในเขตอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูนมีภูเขาสูงเป็นปราการขวางกั้นไม่ให้สารตกค้างในบรรยากาศเหล่านี้หลุดลอยออกไปได้ง่ายๆ สารตกค้างเหล่านี้จึงมีปริมาณสูงมากขึ้นเรื่อยๆ เว้นแต่จะไหลรวมไปกับทางน้ำหรือการพลิกแผ่นดินฝั่งกลบ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ทำให้ได้ยากทั้งสองกรณี (ประสาน ตั้งสิกบุตร, มปป. อ้างใน ดวงจันทร์ อาภาวัชรุทธิ์ เจริญเมือง, 2535) ประกอบกับการพัฒนาในด้านต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นในเขตเมือง ระบบขนส่งมวลชนไม่สามารถรองรับความต้องการและความสะดวกสบายในการเดินทางของประชาชนเหล่านี้ได้ จึงมีการใช้ยานพาหนะส่วนบุคคล ดังจะเห็นได้จากปริมาณยานพาหนะได้เพิ่มขึ้นจากปี 2539-2542 ถึงร้อยละ 14.55 (สำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่, 2545)

สถานการณ์และสาเหตุของปัญหาฝุ่นละอองดังกล่าวมีผลทำให้สุขภาพอนามัยของประชาชนได้รับผลกระทบเชิงลบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวโดยก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ในปี 2542 พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีอัตราการป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ โดยมีอัตราผู้ป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจจำนวน 42,739 คนต่อประชากร 100,000 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2537 ที่มีอัตราผู้ป่วยจำนวน 33,000 คนต่อประชากร 100,000 คน (สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครเชียงใหม่, 2542) ข้อมูลตัวเลขดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ว่ามีระดับเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าวิตก นอกจากนี้ หากเรามองในระดับโลกแล้วปัญหาดังกล่าวยังก่อให้เกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงเชิงลบแก่โลกด้วย กล่าวคือ การที่ชั้น โอโซนถูกทำลายซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลก ดังนั้น ปัญหาฝุ่นละอองของเมืองเชียงใหม่จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องมีการจัดการเพื่อให้เกิดการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาย่างเร่งด่วน

กล่าวได้ว่า ปัญหาฝุ่นละอองเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร้ขอบเขต พื้นที่แต่ละส่วนในจังหวัดเชียงใหม่มีปริมาณฝุ่นละอองในระดับที่แตกต่างกันไป ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าวจึงได้รับผลกระทบในระดับที่แตกต่างกันไปเช่นกัน และด้วยความที่ปัญหาฝุ่นละอองเป็นปัญหามลพิษทางอากาศซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของคนในลักษณะของการสังคมนิยมดังกล่าวในร่างกาย ซึ่งโดยมากแล้วต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าที่อาการจะกำเริบก่อเกิดเป็นโรคที่ยากต่อการรักษาให้หายขาด ส่งผลทำให้ประชาชนทั่วไปยังคงขาดความตระหนักและละเลยถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ความตระหนักต่อปัญหาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประชาชนได้รับผลกระทบต่อตนเองโดยตรงเท่านั้น และประชาชนส่วนน้อยที่จะจัดการกับปัญหาดังกล่าวในลักษณะของการป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาฝุ่นละอองเป็นปัญหาที่มีจุดแข็งในตัวเอง ซึ่งมีผลต่อการที่ประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาดังกล่าวของประชาชนถูกบั่นทอนลงไป ปัญหาดังกล่าวจึงยังคงมีอยู่และมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายทั้งประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือร่วมใจกันเข้ามามีส่วนร่วมจัดการกับปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้มาตรการต่างๆ ทั้งมาตรการบังคับและมาตรการขอความร่วมมือ

สำหรับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 เชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานทางหลวงที่ 1 ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักการประชาสัมพันธ์เขต 3 หน่วยงานภาครัฐเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการปัญหาโดยการกำหนดนโยบาย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้มาตรการทางกฎหมาย การรณรงค์ การให้ความรู้ความเข้าใจ การให้ความร่วมมือ การป้องกันและการควบคุมฝุ่นละอองบริเวณแหล่งกำเนิด การประชาสัมพันธ์ และการใช้เทคโนโลยี โดยหน่วยงานภาครัฐเหล่านี้ได้มีการจัดการปัญหาโดยใช้แนวคิดการบูรณาการโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องภายใต้การบริหารงานแบบ CEO ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการอำนวยการ จัดตั้งเป็น คณะกรรมการแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองและมลพิษทางอากาศและเสียงในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวได้ออกคำสั่งจัดตั้ง คณะทำงานแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองและมลพิษอากาศจากแหล่งกำเนิดด้านต่างๆ คณะทำงานดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อสร้างมาตรการในการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หากกล่าวถึงการจัดการในส่วน of ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ยังคงมีบทบาทในการจัดการค่อนข้างน้อย เนื่องจากแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนก็ตาม แต่ในทาง

ปฏิบัติแล้วประชาชนทั่วไปยังขาดการมีส่วนร่วมเพราะปัญหายังคงได้รับการจัดการจากหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก (สาคร ไชยอำมาตย์, 2547)

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ของปัญหาฝุ่นละอองซึ่งถือเป็นเรื่องที่คนในสังคมมีการรับทราบกันมาก แต่หากพิจารณาในเรื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองจะพบว่ายังเป็นเรื่องที่คนในสังคมมีการรับทราบกันค่อนข้างน้อย ซึ่งข้อมูลสถานการณ์ข้างต้นที่สะท้อนถึงความรุนแรงของปัญหาดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นถึงภาวะการขาดการจัดการที่ดีของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่เป็นระบบ ผู้ศึกษาจึงคาดหวังว่าจะมีการจัดการที่ดีในอนาคตเพื่อให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผลต่อไป

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อทราบถึงสถานการณ์ สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาฝุ่นละออง การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยจะสามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อไป

1.2 คำถามของการศึกษา

1.2.1 สถานการณ์ สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นอย่างไร

1.2.2 ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองอย่างไร

1.2.3 การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ควรมีแนวทางการจัดการอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์ สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3.2 เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3.3 เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตของการศึกษาซึ่งประกอบด้วย ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านระยะเวลา ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ทำการศึกษาคือ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีพื้นที่ 40,216 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 แขวง ได้แก่ แขวงกาวิละ แขวงนครพิงค์ แขวงเมืองราย และแขวงศรีวิชัย ครอบคลุมพื้นที่ 14 ตำบล ได้แก่ ตำบลหายยา ตำบลช้างม้อย ตำบลศรีภูมิ ตำบลช้างคลาน ตำบลพระสิงห์ ตำบลป่าแดดบางส่วน ตำบลวัดเกต ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลท่าศาลา บางส่วน ตำบลหนองหอยบางส่วน ตำบลช้างเผือก ตำบลป่าตัน และตำบลสุเทพบางส่วน มีชุมชนจำนวนทั้งหมด 85 ชุมชน โดยมีเหตุผลที่เลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ในการศึกษา ดังนี้

- 1) เนื่องจากเป็นพื้นที่ในเขตเมืองซึ่งมีปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านฝุ่นละอองอยู่ในระดับที่รุนแรงมากกว่าพื้นที่ในเขตชานเมืองและเขตชนบท
- 2) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยเฉพาะ ฝุ่นละออง และมีการกระจายตัวของมลสารอย่างไม่มีขอบเขต
- 3) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านฝุ่นละออง จนก่อให้เกิดความรำคาญจากปัญหาดังกล่าว ซึ่งถือเป็นมลพิษทางอากาศประเภทหนึ่งที่จะส่งผลต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของคนในพื้นที่

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษามี 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ประชาชน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
 - 1.1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 70,328 คน (สำนักงานแขวงกาวิละ สำนักงานแขวงนครพิงค์ สำนักงานแขวงเมืองราย และสำนักงานแขวงศรีวิชัย, 2550)
 - 1.2 กลุ่มคนหลักที่มีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3 กลุ่มคนหลักที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนคร
เชียงใหม่

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละออง
ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ เทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 เชียงใหม่
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
เชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานทางหลวงที่ 1 ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่
สำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 3

1.4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ทำการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บริบทของพื้นที่
2. สถานการณ์ สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนคร
เชียงใหม่

2.1 สถานการณ์ของปัญหาฝุ่นละออง

- 1) คุณภาพอากาศ
- 2) ระดับความรุนแรงของปัญหาฝุ่นละออง
- 3) พื้นที่และเวลาที่มักเกิดปัญหาฝุ่นละออง
- 4) กลุ่มคนหลักที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละออง

2.2 สาเหตุของปัญหาฝุ่นละออง

- 1) สภาพทางภูมิศาสตร์
- 2) แหล่งกำเนิดฝุ่นละออง
- 3) กิจกรรมหลักที่ส่งผลให้เกิดปัญหาฝุ่นละออง
- 4) กลุ่มคนหลักที่มีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละออง
- 5) ระดับการมีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละอองของประชาชน
- 6) สาเหตุหลักที่ทำให้ปัญหาฝุ่นละอองมีความรุนแรง

2.3 ผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละออง

- 1) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม
- 2) ผลกระทบด้านคุณภาพชีวิต
- 3) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

3. การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

3.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชน

1) การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองระดับบุคคล

- การศึกษาหาความรู้
- การควบคุมและป้องกัน
- การเฝ้าระวัง
- การลดปริมาณฝุ่นละออง
- การหลีกเลี่ยง
- การใช้เทคโนโลยี
- การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2) การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองระดับกลุ่ม

- การรวมกลุ่ม
- การกำหนดกติกา
- การจ่ายค่าธรรมเนียม
- การผลักดัน
- การร้องเรียน
- การประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ความเข้าใจ
- การรณรงค์
- การเรียกร้อง
- การสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อม

3.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1) การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ผ่านมา กำลังดำเนินการ และในอนาคต

2) การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

4. แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

4.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของประชาชน

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ใช้ระยะเวลาการศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2549 – 31 สิงหาคม พ.ศ. 2550 รวมระยะเวลาการศึกษาทั้งสิ้น 9 เดือน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ฝุ่นละออง หมายถึง ฝุ่นละอองขนาดเล็ก หรือ PM10 มีขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เกิดขึ้นจากกิจกรรมการดำรงชีวิตของประชาชน เป็นมลสารประเภทหนึ่งที่มีเมื่อปนเปื้อนในอากาศทำให้คุณสมบัติของอากาศมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมทำให้อากาศเป็นพิษ มีผลกระทบเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

สถานการณ์ของปัญหาฝุ่นละออง หมายถึง สภาพหรือลักษณะของปัญหาที่เกิดจากการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาฝุ่นละอองซึ่งเกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ คุณภาพอากาศ ระดับความรุนแรงของปัญหาฝุ่นละออง พื้นที่และเวลาที่มักเกิดปัญหาฝุ่นละออง และกลุ่มคนหลักที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละออง

สาเหตุของปัญหาฝุ่นละออง หมายถึง มูลเหตุหรือปัจจัยที่เป็นบ่อเกิดแห่งปัญหาฝุ่นละอองซึ่งเกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ แหล่งกำเนิดฝุ่นละออง กิจกรรมหลักที่ส่งผลให้เกิดปัญหาฝุ่นละออง กลุ่มคนหลักที่มีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละออง ระดับการมีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละอองของประชาชน และสาเหตุหลักที่ทำให้ปัญหาฝุ่นละอองมีความรุนแรง

ผลกระทบของปัญหาฝุ่นละออง หมายถึง ผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านคุณภาพชีวิต และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละออง หมายถึง การแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองที่มีกิจกรรมหรือการดำเนินการอย่างเป็นระบบของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเขต

เทศบาลนครเชียงใหม่ ในส่วนของประชาชนแบ่งการจัดการเป็น 2 ระดับ คือ 1) การจัดการระดับบุคคล ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ การควบคุมและป้องกัน การเฝ้าระวัง การลด การหลีกเลี่ยง การใช้เทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 2) การจัดการระดับกลุ่ม ได้แก่ การรวมกลุ่ม การกำหนดกติกา การจ่ายค่าธรรมเนียม การผลักดัน การร้องเรียน การประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ ความเข้าใจ การตรวจรังค์ การเรียกร้อง และการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อม ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองของเทศบาลนครเชียงใหม่ที่ผ่านมา กำลังดำเนินการ และในอนาคต และการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

การจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ไม่ว่าจะเป็นประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีการร่วมมือกันโดยการสร้างมาตรการต่างๆ ทั้งมาตรการบังคับและมาตรการขอความร่วมมือ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการ และเป็นขั้นเป็นตอนเพื่อให้ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขจนได้รับการบรรเทาหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นต่อไป

ประชาชน หมายถึง บุคคลหรือประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ กลุ่มคนหลักที่มีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และกลุ่มคนหลักที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

กลุ่มคนหลักที่มีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละออง หมายถึง กลุ่มคนหลักที่มีส่วนในการสร้างปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งเป็นผู้ที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการสร้างปัญหาฝุ่นละอองสูง ได้แก่ การเผาในที่โล่ง การก่อสร้าง การจราจรและขนส่ง และการเผา ปิ้ง ย่าง อาหาร

กลุ่มคนหลักที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาฝุ่นละออง หมายถึง กลุ่มคนหลักที่ได้รับผลกระทบเชิงลบจากปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีการสร้างปัญหาฝุ่นละอองสูงในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ การเผาในที่โล่ง การก่อสร้าง การจราจรและขนส่ง และการเผา ปิ้ง ย่าง อาหาร

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หมายถึง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่ เทศบาลนครเชียงใหม่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 1 เชียงใหม่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานทางหลวงที่ 1 ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ และสำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 3

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านปัญหาฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ได้

1.6.2 ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านฝุ่นละอองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ได้รับการแก้ไขปัญหา โดยมีแนวทางการจัดการที่ดีรองรับจนปัญหาได้รับการบรรเทาหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และสามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งแก่ตัวมนุษย์เองและสิ่งแวดล้อมได้

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is a white elephant standing and facing left. Above the elephant's head is a traditional Thai oil lamp (diya) with a flame. The emblem is surrounded by a circular border containing the university's name in Thai script at the top and 'CHIANG MAI UNIVERSITY 1964' in English at the bottom. There are decorative floral motifs on either side of the elephant.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved